

પત્નીના હક્કો

જે રીતે પતિના પત્ની પર હક્કો છે, એ જ રીતે પત્નીના પણ પતિ પર હક્કો છે. તેમાંથી કેટલાક નાણાવિષયક છે અને કેટલાક બિનનાણાકીય છે, જેમ કે —

૧ — **મધુર (મહેર)** : પત્નીનો આ વિશિષ્ટ હક્ક છે. મહેર ઓછી હોય કે વધારે તેની કોઈ સીમા નથી. પરંતુ તેમાં અતિશયોક્તિ કરવી અપ્રિય ઠરાવવામાં આવ્યું છે. રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«إِنَّ أَعْظَمَ النِّكَاحِ بَرَكَةً أَيْسَرُهُ مَوْنَةً» (مسند أحمد)

અર્થાત્, સૌથી વધારે બરકતવાળા નિકાહ એ હોય છે, જે સૌથી ઓછી તકલીફ આપે.

(મુસનદ અહમદ)

૨ — **ભરણ-પોષણ** : આનાથી અભિપ્રેત પતિ પર પત્નીનો અનિવાર્ય ખર્ચ કરવો, જેમ કે ખાવું-પીવું, પોશાક, રહેઠાણ અને દવા-ઈલાજ વગેરે, ભલે પત્ની ધનવાન હોય.

૩ — **પત્ની સાથે ભલો વ્યવહાર** : પતિ પર સૌથી મોટી જવાબદારી એ છે કે તે પોતાની પત્નીની સાથે સારું વર્તન કરે, તેનું સંન્માન કરે અને એવું કામ કરે જે દિલોમાં પ્રેમ પેદા કરે. મુસલમાનના સૌથી ઉત્તમ ગુણોમાં એ છે કે તે પોતાની પત્ની સાથે મહેરબાન હોય. હદીસમાં છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ حُلُقًا، وَحَيْرُكُمْ حَيْرُكُمْ لِنِسَائِهِمْ» (الترمذી)

અર્થાત્, સૌથી શ્રેષ્ઠ ગુણોવાળો સૌથી પૂર્ણ મોભિન છે અને તમારામાંથી શ્રેષ્ઠ એ છે જે પોતાની સ્ત્રીઓ માટે સારો હોય. (તિરમિઝી)

સ્ત્રીની ઈજજતમાં એ વાત પણ સામેલ છે કે તેનાથી થતી ભૂલોને દરગુજર કરવામાં આવે. હુગ્ગૂર અકરમ لِلْبَيْتِ એ ફરમાવ્યું :

«مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَإِذَا شَهَدَ أَمْرًا فَلِيَتَكُلْمُ بِخَيْرٍ أَوْ لِيُسْكُنْ، وَاسْتَوْصُوا بِالسَّاءِ، فَإِنَّ الْمَرْأَةَ حُلِقَتْ مِنْ ضَلَعٍ، وَإِنَّ أَعْوَجَ شَيْءٍ فِي الضَّلَعِ أَعْلَاهُ، إِنْ ذَهَبَتْ تُقْيِيمُهُ كَسْرُتَهُ، وَإِنْ تَرَكْتَهُ لَمْ يَزَلْ أَعْوَجَ، اسْتَوْصُوا بِالسَّاءِ خَيْرًا» (البخاري ، مسلم)

અર્થાત્, જે અલ્લાહ અને આભિરતના દિવસ પર ઈમાન રાખે છે, તેના માટે જરૂરી છે કે જ્યારે કોઈ મામલો બને, તો સારી વાત કહે, નહિં તો ચુપ રહે, અને સ્ત્રીઓની સાથે ભલાઈ કરો, એટલા માટે કે તે પાંસળીથી બનેલી છે અને પાંસળીમાં નીચેની પાંસળી સૌથી વધારે વાંકી હોય છે. તું જો તેને સીધી

કરીશ તો તોડી નાખીશ અને જો એમ જ છોડી દીધી તો હંમેશા વાંકી રહેશે. સ્વીઓની સાથે ભલાઈ કરો. (બુખારી, મુસ્લિમ)

અને, ભલા વ્યવહારમાં એ પણ છે કે પતિ પોતાની પત્નીમાં પ્રેમ અને ખુશી પેદા કરે, કેમ કે તેનાથી પરિવારમાં સ્નેહ અને લગાવ તથા દ્યાનું વાતાવરણ બને છે. રસૂલુલ્લાહ ﷺ હજરત આઈશા رضي الله عنه
ની સાથે હસી-મજાક પણ કરતા હતા અને દોડની સ્પર્ધા પણ કરતા હતા.

૪ – પત્નીની દરેક એ વસ્તુની રક્ષા કરવી, જે તેની આબરુ અને લાગણીને ટેસ પહોંચાડે : પુરુષે પોતાની પત્નીના સ્વાભિમાન અને લાગણી સંદર્ભે સંવેદનશીલ હોવું જોઈએ અને તેનું ધ્યાન રાખવું જોઈએ, જેથી દાંપત્ય જીવનમાં બગાડ ઊભો ન થાય, જીવન નક્ર ન બની જાય અને તેમના વચ્ચે વિશ્વાસ બાકી રહે, નહિં તો દાંપત્ય-જીવન નિભાવવું દુષ્કર બની જાય છે.

૫ – દીની તાલીમ આપવી અને ગુનાથી બચાવવી : અલ્લાહ તૂઆલાનો ઈરશાદ છે :

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ إِمْنُوا قُوَا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِكُمْ نَارًا وَقُوْدُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَئِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ
لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمْرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يَؤْمِرُونَ ﴾ التحرير: ٦

અનુવાદ : હે લોકો, જેઓ ઈમાન લાવ્યા છો ! બચાવો પોતાની જાતને અને પોતાના કુટુંબીજનોને એ આગથી, જેનું ઈધાણ મનુષ્ય અને પથ્યર હશે, જેના પર અત્યંત કઠોર ફરિશ્તાઓ નિયુક્ત હશે, જેઓ ક્યારેય પણ અલ્લાહના આદેશનો અનાદર નથી કરતા અને જે આદેશ પણ તેમને આપવામાં આવે છે, તેને બજાવી લાવે છે. (સૂર: તહરીમ, આ.૬)

૬ – સ્વીનું રહસ્ય ન ખોલવું : રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«إِنْ مِنْ أَشَرِ النَّاسِ عِنْدَ اللَّهِ مَنْزَلَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، الرَّجُلُ يُفْضِي إِلَى امْرَأَتِهِ، وَتُفْضِي إِلَيْهِ، ثُمَّ يَسْتَرُ سِرَّهَا» (مسلم)

અર્થાત્, અલ્લાહના નજીક સૌથી વધારે ખરાબ વ્યક્તિ ક્યામતના દિવસે એ છે, જે પોતાની પત્નીની પાસે જાય અને સ્વી તેના પાસે જાય (અર્થાત્ સંભોગ કરે), પછી તેનો ભેદ જાહેર કરી દે. (મુસ્લિમ)

૭ – તેના પર દમન અને અત્યાચાર ન કરે.

૮ – જ્યારે પતિ વધારે સમયગાળા માટે દૂર રહે, તો રાત્રે અચાનક ઘરમાં ન આવે : જેમ કે તે સર્ફર પર હોય. જો તે અગાઉથી જાણ કરી દે તો કોઈ વાંધો નથી. પતિ-પત્ની વચ્ચેના સંબંધોને સુદૃઢ બનાવવા

માટે આ એક ઉચ્ચ ઈસ્લામી સિદ્ધાંત છે. આમાં પત્નીની ભાવનાઓનો આદર છે, પરસ્પર વિશ્વાસ જળવાઈ રહે છે અને પ્રેમ સુદૃઢ બને છે. રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«إِذَا أَطَالَ أَحَدُكُمُ الْعَيْنَةَ فَلَا يَطْرُقْ أَهْلُهُ لَيْلًا» (البخاري)

અર્થાત્, જ્યારે તમને ઘર છોડ્યે વધારે સમયગાળો થઈ ગયો હોય, તો અચાનક રાત્રે ઘર ન આવો.
(બુખારી)

૮ – પત્નીઓ વચ્ચે ન્યાય કરવો : જો વ્યક્તિની પાસે એકથી વધારે પત્નીઓ હોય, તો તેમના વચ્ચે ન્યાય કરવામાં આવે. રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«إِذَا كَانَ عِنْدَ الرَّجُلِ امْرَأَتَانِ فَلْمَ يَعْدِلْ بَيْنَهُمَا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَشَيْفُهُ سَاقِطٌ» (الترمذى)

અર્થાત્, જ્યારે કોઈના નિકાહમાં બે પત્નીઓ હોય અને તે તેમના વચ્ચે ન્યાય ન કરે, તો ક્યામતના દિવસે તે લૂલા પડખા સાથે આવશે. (તિરમિજી)

પતિ અને પત્ની બંનેના સંયુક્ત હક્કો :

- ૧ – દાંપત્ય જીવન અને એક-બીજાથી આનંદ પ્રાપ્ત કરવાનો હક્ક : પતિ માટે જે વસ્તુઓ પોતાની પત્નીથી હલાલ (વૈધ) છે, એ જ પત્ની માટે પોતાના પતિથી હલાલ છે.
- ૨ – હુરમતે મુસાહિરા (પરસ્પર લગ્ન કરવાનો પ્રતિબંધ) : અર્થાત્ પત્ની માટે પતિના પિતા, દાદા, પુત્રો અને પૌત્રો હરામ છે. એ જ રીતે પતિ માટે પત્નીની માતા અને તેની પુત્રીઓ હરામ છે, અને પત્નીની ફોઈઓ અને માસીઓ પણ હરામ છે, જ્યાં સુધી તે તેના નિકાહમાં છે.
- ૩ – માત્ર નિકાહ થવાથી પરસ્પર વારસો સાબિત થઈ જાય છે : જો પતિ-પત્નીમાંથી કોઈ નિકાહ થયા પછી અવસાન પામે, તો બીજો તેનો વારસદાર બનશે, ચાહે બંનેએ એક-બીજા સાથે સહવાસ ન કર્યો હોય.
- ૪ – બાળકનું કુળ સાહબે-ફિરાશ (પતિ)થી સાબિત થાય છે.

-●-